

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Світлична Ю. О.

Забезпечення законності в інвестиційній діяльності в Україні набуває особливої актуальності, оскільки економіка України поступово відроджується, розвиваються внутрішні і зовнішні економічні зв'язки, розширюється залучення інвестицій, в тому числі, і іноземних інвестицій. Різні види інвестицій регламентуються великою кількістю нормативно-правових актів, часто протирічних між собою, що породжує ускладнення в інвестиційній діяльності, зокрема, при додержанні законності. Забезпечення законності полягає в створенні такого режиму відповідності всіх умов і обставин, в яких здійснюється інвестиційна діяльність, вимогам інвестиційного законодавства, які є обов'язковими для виконання всіма учасниками інвестиційних відносин. Держава забезпечує захист інвестицій незалежно від форм власності шляхом встановлення гарантій стабільності умов здійснення інвестиційної діяльності, дотримання прав і законних інтересів її суб'єктів, відновлення порушених прав і покарання винних в таких порушеннях.

Ключові слова: законність, інвестиційна діяльність, інвестиційне законодавство, державне регулювання, протидія злочинності.

Ensuring the legality of investment in Ukraine is becoming increasingly urgent, as the Ukrainian economy is gradually reviving, developing domestic and foreign economic ties, and attracting more investment, including foreign investment. Various types of investments are regulated by a large number of normative legal acts, often contradictory, causing complications in investment activities, in particular, with respect to the rule of law. Ensuring the legality is to create such a regime of compliance with all the conditions and circumstances in which investment is carried out, the requirements of investment legislation, which are mandatory for all participants in investment relations. The state provides protection of investments irrespective of the forms of ownership by establishing guarantees of stability of the conditions of investment activity, observance of the rights and legitimate interests of its subjects, restoration of violated rights and punishment of those responsible for such violations.

Key words: legality, investment activity, investment legislation, state regulation, counteraction of criminality.

Вступ. Інвестиційна діяльність в Україні регулюється великою кількістю нормативно-правових актів, різних за силою правового впливу. Насамперед, це Закони України «Про інвестиційну діяльність»[1] і «Про режим іноземного інвестування»[2] та інші закони з питань господарювання, бізнесу, підприємництва, зокрема, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, Цивільний кодекс України, укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, відомчі нормативно-правові акти та акти місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, які в тій чи іншій мірі забезпечують процеси інвестуван-

ня в межах своєї компетенції. Велика різноманітність правового регулювання, часто проти річного між собою, породжує проблему захисту прав приватних та законних інтересів інвесторів, що є досить актуальним питанням сьогодення.

Метою і завданням статті є розгляд забезпечення законності в інвестиційній діяльності в Україні.

Стан наукової розробленості теми додержання законності в інвестиційній діяльності забезпечується в певній мірі науковими працями О.М. Вінник, О.В. Носової, О.М. Бандурки, Ю.М. Жорнокуя, О.П. Гетьманець, О.М. Шуміло та інших вчених, але в сучасних умовах інвестиційної діяльності забезпечення законності в інвестиційній діяльності потребує додаткового аналізу.

Виклад основного матеріалу. Законність - режим (стан) відповідності дій, поведінки, діяльності посадових осіб, громадян та юридичних осіб законам і підзаконним нормативно-правовим актам держави, який утворюється в результаті неухильного додержання останніх усіма суб'єктами права[3]. Забезпечення законності в інвестиційній діяльності як і в суспільному житті не відбувається стихійно, а потребує цілеспрямованого впливу на поведінку учасників інвестиційних відносин, на виконання ними своїх обов'язків, реалізацію прав і свобод, наданих їм законодавством.

Завдання забезпечення законності в інвестиційній діяльності вимагає знання всього розмаїття умов і обставин, в яких здійснюється інвестиційна діяльність, права і повноваження суб'єктів інвестування, гарантії захисту інвестицій, порядок розгляду спорів і конфліктних ситуацій, які можуть виникнути в процесі інвестування.

Забезпечення законності в інвестиційній діяльності в Україні здійснюється адміністративно-правовими, кримінально-правовими та цивільно-правовими засобами.

На стан забезпечення законності в інвестиційній діяльності впливають різні чинники правового, політичного, організаційного, психологічного, економічного характеру, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив.

В науковій літературі дієвість забезпечення законності в тій чи іншій сфері традиційно пов'язується з відповідними гарантіями, передбаченими в законі.

В Законі України «Про інвестиційну діяльність» вказано, що цей Закон визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України і спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Вказаний Закон визначає також права і обов'язки суб'єктів, форми державного регулювання інвестиційної діяльності, напрями державної підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності, питання державної експертизи інвестиційних проектів та ціноутворення в інвестиційній діяльності.

В розділі III Закону України «Про режим іноземного інвестування» передбачені державні гарантії захисту іноземних інвестицій, зокрема, визначається правовий

Проблеми цивільного та господарського права

режим іноземного інвестування та встановлені гарантії у разі зміни законодавства, гарантії щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб, гарантії в разі припинення інвестиційної діяльності та гарантії переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій. Ст. 26 Закону передбачає, що спори між іноземними інвесторами і державою з питань державного регулювання іноземних інвестицій та діяльності підприємств з іноземними інвестиціями підлягають розгляду в судах України, якщо інше не визначено іноземними договорами України.

Держава гарантує захист іноземних інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій. В статті 18 Закону України «Про інвестиційну діяльність» говориться, що держава гарантує стабільність умов здійснення інвестиційної діяльності, дотримання прав і законних інтересів її суб'єктів. Умови договорів, заключених між суб'єктами інвестиційної діяльності, зберігають свою дію на весь строк дії цих договорів, і у випадках, коли після їх заключення законодавством встановлені умови, погіршуючі становище суб'єктів або обмежуючі їх права, якщо вони не прийшли до згоди про зміни умов договору.

Усі інші спори підлягають розгляду в судах України або за домовленістю сторін - у третейських судах, в тому числі і за кордоном.

Забезпеченню законності у сфері інвестування сприяє посилення ефективності діяльності щодо виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень на пріоритетних напрямках економіки, передусім у земельній та бюджетній сферах, з корупційними проявами, у сфері оподаткування, банківській сфері, незаконного видобутку корисних копалин, вирубки лісу і його реалізації, виявлення та припинення діяльності організованих злочинних угруповань у цих сферах, протидії злочинності на транспорті тощо.

Обласний оперативний штаб Харківської обласної державної адміністрації неодноразово розглядав в минулому і в поточному роках вжиття невідкладних заходів щодо забезпечення прав і свобод та безпеки громадян, захисту об'єктів інфраструктури, зокрема, дотримання законності в економічній сфері. Використання координаційних повноважень обласної державної адміністрації певною мірою сприяло активізації роботи правоохоронних органів області. На третину більше направлено до суду обвинувальних актів про корупційні правопорушення (36 проти 24 торік), майже учетверо - про правопорушення у бюджетній сфері (23 проти 6), майже удвічі - про правопорушення, вчинені організованими злочинними групами (5 проти 3), у сфері земельних відносин - 86.

В першому півріччі 2017 року правоохоронними органами області викрито 157 кримінальних корупційних правопорушень, що майже утричі більше ніж за аналогічний період минулого року (53), більша частина яких тяжкі та особливо тяжкі. Із загальної кількості виявлених правопорушень 73 вчинено у фінансово-кредитній системі, 5 у бюджетній та земельній сфері, два в агропромисловому комплексі[4].

У 2017 році в області в цілому посилюється захист економіки, активізована протидія кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері, сферах господарської та службової діяльності.

Розглянуто та направлено до суду у сферах: службової діяльності 71 кримінальне провадження відносно 89

осіб; привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України) 138 відносно 69 осіб, у бюджетній сфері 63 відповідно 74 особи; у сфері земельних відносин 5 - проваджень відносно 6 осіб. Підрозділами поліції направлено до суду 159 адміністративних матеріалів про порушення антикорупційного законодавства[5].

Характерною практикою розвитку інвестиційних відносин в інвестиційній сфері Харківської області є концентрація фінансових та матеріальних ресурсів на пріоритетних проектах. В сучасних умовах розвитку економіки України має місце недостатній обсяг власних ресурсів інвестування, тому є важливим залучення зовнішніх, в тому числі, і іноземних інвестицій, створення такого інвестиційного клімату, який би вселяв у інвесторів впевненість, що закони в сфері інвестування будуть виконуватись всіма учасниками процесу.

Забезпечення законності в сфері економічної діяльності в Україні буде сприяти і забезпеченню законності в інвестиційній діяльності.

У 2016 році в Україні дещо знизилось число викритих злочинів у сфері господарської діяльності (6940 проти 7628, або - 9,0%), зменшилась кількість виявлених фактів фіктивного підприємства (681 проти 885, або на - 23,1%), нижчим від минулорічного є число злочинів щодо легалізації (відмивання) заходів, одержаних злочинним шляхом (159 проти 221, або на - 28,1%), невисокою є кількість викритих злочинів щодо нецільового використання бюджетних коштів (15 проти 24, або на - 37,5%); спостерігається зменшення кількості облікованих злочинів щодо ухилення від сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) (1203 проти 1748, або на - 31,2%). Наполовину менше як в 2015 році викрито фактів шахрайства з фінансовими ресурсами (63 проти 133, або на - 52,6%). У більшості регіонів держави збільшилось число викритих злочинів проти довкілля (з 3181 до 3941, або на + 29,3%). Кожне друге із вказаних злочинів проти довкілля - це незаконна вирубка лісу (2313 проти 1487, або на + 55,5%), кожне шосте щодо порушення правил охорони або використання надр (623 проти 608, або + 2,4%).

Викрито 2403 кримінальних правопорушень, пов'язаних з хабарництвом та одержанням неправомірної вигоди (2403 проти 2222, або + 8,1%)[6].

Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає, що інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід), або досягається соціальний ефект.

Відтак такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності) майнові права інтелектуальної власності, права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права, сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, інші цінності, капітальні вкладення у відтворення основних фондів і на приріст матеріально-виробничих запасів. Забезпечення законності у поведженні з інвестиційними цінностями буде слугувати захисту інтересів учасників інвестиційних відносин.

Одним із головних завдань держави у регулюванні та залученні інвестицій можна вважати забезпечення інвестором необхідних гарантій захисту їх прав. За таких обставин законодавством має бути передбачено ряд

умов, які б стимулювали залучення до України іноземних інвестицій і не допускали відтоку вітчизняних інвестицій за кордон. Українська держава гарантує захист інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій.

«Захист інвестицій - це комплекс організаційних, технічних та правових заходів, спрямованих на створення умов, які сприяють збереженню інвестицій, досягненню мети внесення інвестицій, ефективній діяльності суб'єктів інвестування та реінвестування, захисту законних прав та інтересів інвесторів, у тому числі права на отримання прибутку (доходу) від інвестицій» [7].

Висновок. Забезпечення законності в інвестиційній діяльності в Україні має здійснювати шляхом дотримання всіма учасниками інвестиційного процесу вимог законодавства, що регламентує інвестиційну діяльність, воно має бути спрямоване на розширення бази інвестиційних ресурсів, формування і використання різноманітних джерел фінансування, стимулювання залучення зовнішніх інвестицій, цільове використання грошових коштів, зокрема, бюджетних, здійснення державного і громадського контролю за дотриманням вимог закону всіма зацікавленими сторонами інвестиційної діяльності, формування умов для ефективного розвитку інвестиційної діяльності, розвитку соціального партнерства між суб'єктами та об'єктами інвестування та державно-приватного партнерства в сфері інвестування.

Література

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47, ст. 646.
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 19, ст. 80.
3. Сучасна правова енциклопедія. Київ. Юрінком Інтер. -2015.-ст. 172 (407 ст.).
4. Інформація про результати діяльності органів прокуратури Харківської області у I півріччі 2017 року від 20.07.17 № 12/1-31, вих.- 17.
5. Інформація про стан правопорядку в Харківській області (за оперативними даними ГУНП в Харківській області) від 14.07.2017 № 1730.
6. Аналітично-статистичні матеріали про стан законності та протидії злочинності за 12 місяців 2016 року. Генеральна прокуратура України. Київ. 2017.
7. Інвестиційне право. Підручник. за заг. редакцією Ю.М. Жорнокуя. Харків. «Право», -2015.-С. 191 (510 ст.).

*Світлична Ю.О.,
кандидат наук з державного управління,
Голова Харківської обласної
державної адміністрації
Надійшла до редакції: 03.02.2017*